

Muzika sufizme (2017-12-10)

Qawwali – kilo iš Pakistano prieš daugiau nei 700 m. (Pietų Azija)

Sama/Sema – reiškia „klausymasis“, meditacinis ritualas puoselėjamas Turkijoje, Irane, Graikijoje

Hasratas Inajatas Chanas „Garso misticizmas“

Hasratas Inajatas Chanas (Hazrat Inayat Khan gimė 1882 m.) – iš Indijos kilęs sufijų mokytojas ir pripažintas muzikas, XX a. pradžioje įsteigęs Sufijų Ordiną Vakaruose, dabar vadinamą Tarptautiniu Sufijų Ordinu.

Sulaukęs 18 m. jis jau puikiai grojo vina (styginis indišką instrumentas), tad keliavo po visą Indiją koncertuodamas, o tikslas buvo atgaivinti senąsias indų liaudies dainas. Keliudamas jis tuo pačiu ieškojo dvasinio vadovo, kurio dvasingas ir barzdotas veidas jam nuolat sapnuodavosi. Kartą Haidarabade jis jį sutiko realiai. Tai buvo **Mohametas abu Hasana**, XI a, pabaigoje įkurto sufijų Čišti ordino narys.

4 m. jis praleido šalia mokytojo, iki jis mirdamas nurodė Inajatui keliauti į Vakarų pasaulį ir muzikos magijos pagalba sujungti Rytus su Vakarais. Nuo 1910-1920 m. jis keliavo po Ameriką, Europą, Rusiją, vėliau įkūrė rezidenciją šalia Paryžiaus, kur vykdavo „vasaros pamokos“.

Jis ištikimai praktikavo sufizmą, ezoterines tiesas išreiškdamas garso ir muzikos terminais.

Kartą jis tai išsakė tokiais žodžiais:

„Aš grojau vina, kol mano širdis pati pavirto šiuo instrumentu, tuomet pasiūliau šį instrumentą dieviškajam Muzikui, vieninteliame egzistuojančiame Muzikui. Nuo tada aš tapau Jo fleita; ir kai jis nusprendžia, Jis groja Savo muziką. Žmonės mane vertina už šią muziką, kuri iš tikrųjų nėra mano, bet Muziko, kuris groja Savo instrumentu.“

Vibracijos

Absoliuto gyvenimas, iš kurio atsiranda viskas, ką galima jausti, matyti, liesti, ir į kurį viskas atėjus laikui sugrįžta, yra tylą, nejudri ir nekintanti būtis, sufijų vadinama *Zat*.

Kiekvienas judėjimas, atsirandantis iš šios nebylios būties, yra vibracija ir vibracijos kūrėjas.

Mineralų, augalų, gyvūnų ir žmonių karalystės yra laipsniškas vibracijų kitimas, o kiekvieno plano vibracijos vienos nuo kitų skiriasi savo svoriu, pločiu, ilgiu, spalva, poveikiu, garsu ir ritmu. Žmogus ne tik suformuotas iš vibracijų, bet jis gyvena ir juda jose; jos supa jį kaip žuvį supa vanduo, ir jis išlaiko jas savo viduje kaip indas vandenį. Visus pojūčius sukelia tam tikras vibracijos laipsnio aktyvumas.

Kiekviena emocija atsiranda iš vibracijų intensyvumo, kurios, būdamos aktyvios įvairiomis kryptimis, kelia įvairias emocijas; pagrindinė kiekvienos emocijos priežastis – veikla.

Vibracijų būseną, su kuria susiderinęs žmogus, laikoma jo sielos nata.

Ritmas

Sanskrite yra posakis, kad tonas tai gamtos motina, o ritmas – jos tėvas. Ritmas kelias ekstazę, kurios neįmanoma palyginti su jokia kitu apsvaigimo šaltiniu.

Turkų ir persų muzikoje ritmas gana aiškus, o arabiškoje bei indiškoje muzikoje egzistuoja didžiulė ritmų įvairovė.

Tačiau būtent Indijoje ritmo kultūra pasiekė tobulumą. Muzikantas Indijoje improvizuoja melodiją išlaikydamas tą patį tempą per visą improvizaciją, tad norint tapti muzikantu reikia tobulai įvaldyti ne tik *raga* – gamą, bet ir *tala* – ritmą.

Sufijų tradicijoje egzistuoja šventas dvasinės ekstazės šokis *Raqs* (arab k. *šokis*), net ir dabar plačiai paplitęs

tarp sufijų Rytuose; jo atsiradimo šaknys siekia tą laiką, kai meditavimas į Kūrėją taip giliai įspraudė žavią regėjimo realybę į Rumio širdį, kad šis visiškai susiliejo į vieną visumą su vienatine imanentine prigimtimi ir taip ritmiškai pasisuko, kad sukiniu metu jo rūbo apačia suformavo ratą, o rankų ir kaklo judesys sudarė dar vieną ratą; ir dervišų šokis iki šiol šlovina atmintį apie šį regėjimo momentą.

Žmogaus kvėpavimas yra nuolatinis tonas, o širdies dūžiai, pulsas kūne ir galvoje nuolat palaiko ritmą.

Muzika

Mistikai visada žvelgė į muziką kaip į šventą meną. Žydų šventraščiuose aprašytas priešais Viešpatį šokantis Dovydas; o Graikų, egiptiečių, budistų ir braminų dievai bei deivės vaizduojami įvairiomis pozomis, iš kurių kiekviena turi savo reikšmę ir filosofiją, nes siejamos su didžiuoju kosminiu šokiu, kuris yra evoliucija.

Iki pat šių laikų tarp Rytų sufijų egzistuoja šokis, šokamas per šventuosius susitikimus, vadinamas *Sema*, nes jis yra džiaugsmo rezultatas; Semos metu dervišai savo ekstazei leidžia išvesti juos į šokį (*Raqs'q*) kuriam visi jaučia didelę pagarbą ir kuris pats savaime yra šventa ceremonija.

Garso paslaptis yra mistiцизм; gyvybės harmonija yra religija. Vibracijų pažinimas yra metafizika, o atomų analizė – mokslas; viso to harmoningas sąskambis yra menas. Formos ritmas yra poezija, o garso ritmas – muzika.

Tai žinodami sufijai muziką vadina *Giza-I Ruh* – sielos maistu – ir naudoja ją kaip dvasinio tobulumo šaltinį, nes muzika uždega širdyje ugnį, ir iš jos kylanti liepsna nuskaidrina sielą. Meditacijoje sufijus iš muzikos sugeba gauti kur kas daugiau naudos nei iš ko kito. Jo atsidavimo kupinas požiūris daro jį jautrų muzikai, kuri padeda jam atsiverti dvasiškai. Su muzika sąmonė pirmiausia išsilaisvina nuo kūno, o po to nuo proto. Sufijus savo atsidavimo objektą vizualizuoja į prote, kuris atsispindi jo sielos veidrodyje.

Jis atgaivina savo širdį leisdamas karšties jausmams išsilieti per ašaras ir atodūsius. Taip *dželal* jėgos debesys, augantys kartu su jo psichiniu tobulėjimu lyja ašarų lietumi; ir jo širdies dangus tampa giedras, leisdamas švytėti jo sielai. Ši būseną vadinama šventa ekstaze.

Tie, kurie dalyvauja *Sema* susirinkimuose, visus šiuos pasireiškimus vertina, nes ekstazė laikoma dieviška malone. Po ekstazės pasireiškia atsivėrimai; visos žinios, kurių jokia knyga nepajėgs sutalpinti, kurių kalba niekada nepajėgs išreikšti ar mokytojas išmokyti, ateina pas jį pačios.

Syrie cérémonie des Derviches Tourneurs d'Alep (apie 4 min.)

<https://www.youtube.com/watch?v=K1dE8ArmQ08>

Laikui bėgant muzika tapo sufijų *Mevlevi Ordino* apeigų dalimi. Dauguma žmonių dėl savo ortodoksinių pažiūrų siaurumo nepripažino sufijų ir priekaištavo jiems už jų minčių laisvumą, todėl jie kūrė tokią muziką, kad tik įšventintasis galėjo suprasti dainų prasmę.

Šio Ordino šaka atėjo į Indiją senaisiais laikais ir buvo žinoma kaip sufijų Čišti mokykla; ją nepaprastai išgarsino vienas didžiausių visų laikų mistikų – **Khvadis Moin-ud-Dinas Čištis** (1142-1236 arba 1135-1229), kuris faktiškai gyveno vien muzika; ir net šiais laikais, kai jo kūnas jau daug amžių ilsisi Adžmire, jo amžinojo poilsio vietoje visada skamba muzika, atliekama geriausių šalies dainininkų ir muzikantų.

Šiais laikais muzika tebevyrauja Čišti mokykloje, kurios nariai organizuoja meditacinius muzikinius susirinkimus, vadinamus *Sema* arba *Qawali* (kilo iš Pakistano). Jų metu jie medituoja į savo atsidavimo idealą ir stiprina savo atsidavimo ugnį klausydami muzikos.

Nusrat Fateh Ali Khan- Amazing improvisation from a performance in 1985 (apie 5 min.)

<https://www.youtube.com/watch?v=Glrcs7o8sAo>

Kodėl muzika daro žmogui tokį poveikį, kodėl egzistuoja natūralus potraukis muzikai? Ne todėl, kad jis tam specialiai paruoštas arba išsiugdė įprotį, bet todėl, kad trauka yra natūrali garso savybė. Gali kilti klausimas: kodėl pasitaiko žmonių, kuriems muzika nekelia jokių jausmų? Todėl, kad juose dar negimė šis jausmas. Tą dieną, kai jie išmoks jausti gyvenimą, jie išmoks mėgautis muzika. Kaip tik dėl šios priežasties išminčiai mokslą apie garsą laiko svarbiausiu mokslu visoms gyvenimo aplinkybėms: gydymo praktikai, mokymui, ugdymo procesui ir viskam šiame pasaulyje. Tuo pagrindu sufijai išvystė savo mokslą *Zikr*, o jogai sukūrė *Mantra Šastra*. *Zikr* – ne tik viena speciali frazė, o ištisas žodžių mokslas. Reikšmę turi ne tik žodis, bet net skiemenų garsas gali lemti sėkmingą arba nesėkmingą rezultatą.

Jei pabandytume palyginti balsą ir instrumento garsą, pamatysime, kad tai neįmanoma, nes balsas yra gyvas. Kai žmogus dainuoja natą, kurios aukštis atitinka jo natūralų balso tembrą, šis tono aukštis bus tiek jo paties, tiek ir kitų gydymo šaltinis. Tad jei žmogus atrado esminę savo paties balso natą, jis atrado savo gyvybės raktą.

Grožis gimsta iš harmonijos, kuri yra teisinga proporcija, kitaip sakant, teisingas ritmas.

Muzika yra visatos harmonijos miniatiūra, nes visatos harmonija yra pati gyvybė, o žmogus, taip pat būdamas miniatiūrine visata, savo pulsą, širdies dūžiais, savo vibracija, ritmu ir tonu demonstruoja harmoningus arba kitokius akordus.

Muzikoje nuostabu yra tai, kad ji padeda žmogui koncentruotis arba medituoti nepriklausomai nuo minčių; todėl ji yra tiltas per bedugnę tarp formos ir beformiškumo. Jeigu yra kas nors intelektualus, efektyvus ir kartu beformis, tai – muzika.

Liteartūra:

Hasratas Inajatas Chanas „Garso misticismas“, 2009 m.

Pirmą kartą išleista 1923 m.

The Sufi Mysticism of Music, Sound, and Vibration

<https://phalx.com/2017/02/25/the-sufi-mysticism-of-music-sound-and-vibration/>

Indijos klasikinė muzika <http://www.indijosmuzika.lt/>